

Pomen šole z italijanskim učnim jezikom na Obali za ohranjanje vitalnosti italijanske narodne skupnosti

Narodnostna vprašanja – longitudinalna nadgradnja študije

STROKOVNO-RAZVOJNA NALOGA

Zaključno poročilo

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Ljubljana, 2021

Kazalo

1. Izhodišče	1
2. Zgodovinski oris poučevanja italijanščine na slovenskih šolah na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre	2
3.1 <i>Italijanščina kot drugi jezik (J2) ali ti. jezik okolja</i>	3
3.2 <i>Italijanščina kot tuji jezik</i>	4
3.3 <i>Učni načrt »Italijanščina kot drugi jezik« za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju Slovenske Istre</i>	4
4. Izsledki prejšnjih raziskav	5
5. Strokovno-razvojna naloga 2021	6
5.1. <i>Opis naloge in metodologija</i>	6
5.2. <i>Predstavitev empiričnih rezultatov</i>	7
<i>Demografske značilnosti anketirancev</i>	7
<i>Znanje jezikov</i>	12
<i>Mnenja o pomenu znanja italijanskega jezika</i>	17
<i>Mnenje o pomenu znanja jezikov in o pomenu šole</i>	18
<i>Elementi prisotnosti italijanske narodne skupnosti</i>	19
<i>Pisanje besedila</i>	20
6. Diskusija in zaključek	21
7. Seznam literature	22

1. Izhodišče

Italijanski jezik ima pomembno vlogo v šolah s slovenskim jezikom, ker kot drugi jezik (J2) predstavlja tudi jezik okolja.

V letu 2020 smo izvajali strokovno-razvojno nalogo, v kateri smo vprašali sodelujoče, da podajo mnenja o kakovosti italijanskega jezika na slovenskih šolah. Pri večini anketirancev, tako pripadniki italijanske narodne skupnosti kot pripadniki večine, smo opazili podobne odgovore. Velika večina jih je navajala, da se opaža znižanje ravni znanja italijanščine in, da čeprav je italijanski tudi uradni jezik okolja, vedno bolj ga je čutiti kot tuji jezik. Naši sogovorniki so tudi navedli kateri bi lahko bili vzroki za nizko motivacijo pri učenju italijanščine. Glavni dejavnik gre poiskati v vzpon angleščine kot jezika globalizacije in tudi v neprimerno gradivo, ki se uporablja pri pouku italijanšče kot J2, v sami metodologiji poučevanja, v premalo tedenskih ur pouka ter tudi v pomanjkljivi pripravi učiteljev.

Med drugimi razlogi je bilo izpostavljeno, da tudi spremenjena struktura prebivalstva v našem okolju v zadnjih dveh desetletjih in pomanjkanje stika z italijanščino kot je bilo v preteklosti, ko se je tudi gledalo in poslušalo več italijanske televizije in radia, sta vplivala na negativni trend.

Glavni namen študije, ki smo jo izvedeli letos, je bilo tako pridobiti stališča učencev glede italijanskega jezika, ki se poučuje na narodno mešanem okolju kot drugi jezik (J2) in preveriti njihovo pisno jezikovno kompetenco v italijanskem jeziku.

Na podlagi analize empiričnih podatkov, ki smo jih pridobili s spletnim vprašalnikom, naša raziskava je poskušala odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kakšna so stališča učencev glede italijanskega jezika, ki se poučuje kot drugi jezik?
- Ali se učenci zavedajo, da živijo na dvojezičnem oziroma narodno mešanem okolju? Ali so učenci pozorni ne elemente italijanske kulture v prostoru?
- Ali ob koncu devetletnega izobraževanja so doseženi jezikovni cilji predvideni v učnem načrtu?

2. Zgodovinski oris poučevanja italijanščine na slovenskih šolah na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre

Italijanski jezik je na slovenskih šolah na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre že od 1959 obvezni učni predmet. V tem letu je nastal politični dogovor o uvedbi dvojezičnega pouka v osnovno šolo v tri različne variante, delno na predšolsko stopnjo in v srednje šole, ki so se nanašale na analizo strukture učnega kadra, zasnovo usposabljanje učiteljev za dvojezični pouk in potrebe po učbenikih. Poudarek poučevanja je bil na govoru, na sporazumevanju, ki bi morali učenci dosegati ob koncu obveznega šolanja. Pričakovalo se je, da bodo učenci obvladali nekatere potrebne oblike govora, da se bodo znali pogovarjati o raznih situacijah vsakdanjega življenja. V tem obdobju metoda dela je bila prepuščena inventivnosti učitelja. Iz tega razloga je bil ustanovljen je bil dvojezični oddelek v učiteljski šoli v Kopru, ki je deloval nekaj let. Vendarle realizacija kot je bila zastavljena na začetku se ni izpeljala do konca zaradi neurejenega financiranja in kvalifikaciji učiteljev (Čok 1991, 194-195).

Leta 1965 zaradi neurejenega financiranja in neurejenega položaja italijanskega jezika v osnovni šoli, sta bil sama predmet in pouk ogrožena in ovirana. Številni so bili problemi, kot na primeri pomanjkanje učiteljev, učbenikov, sredstev za financiranje učne dejavnosti, potrebe po usposabljanju učiteljev. Kljub vsemu, naslednje leto je bil položaj italijanščine urejeno tako, da je bila zasnovana mreža šol, v katerih je bil pouk italijanskega jezika obvezen. Opredeljeni so bili tudi učni cilji predmeta, zastavljena sta bila učni načrt in učna metoda ter priprave za usposabljanja učiteljev (Čok 1991, 194). V šolskem letu 1966/1967 na predmetni stopnji se je uvedlo poučevanje italijanskega jezika po avdiovizualni metodi. Slednja metoda je bila za tiste čase najsodobnejša in najučinkovitejša didaktično strategijo na področju poučevanja tujih jezikov. Zaradi vsega naštetega, avdiovizualna metoda je postala priljubljena metoda in se je obdržala v šolah na narodnostno mešanem območju do 1980 (Čok 1991, 195).

Leta 1973 so bile izvedelne prilagoditve na celotnem predmetniku, tako v osnovni šoli s slovenskim jezikom kot v osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom. Nova šolska zakonodaja je določila, da se bo jezik okolja poučeval po 2 uri tedensko na vseh stopnjah izobraževanja. Prilagoditve visokih programov pedagoške smeri (Pedagoška fakulteta, enota Koper), študij italijanskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani in dopolnilno usposabljanje učiteljev v

Istri in Italiji so omogočili strokovno prenovo in pedagoško usposabljanje učiteljev italijanskega jezika (Čok 1991, 194).

V 80. letih poučevanje italijanščine se vključi v predšolsko stopnjo in v srednje izobraževanje. Italijanski jezik in tudi italijanska kultura sta bila temeljna elementa za vzgojo in za sožitje v šolah s slovenskim učnim jezikom. Poleg tega, učenje italijanščine postane enakovreden kot drugi predmeti in dobi kontinuiteto, torej se jezik poučuje od male šole (vrtca) do zaključka srednje šole. Zaradi specifične družbene namene, ki ga ima italijanski jezik kot jezik narodnosti in ker se ga spontano uči v okolju, pouk italijanščine dobiva specifične učne cilje in družbeno vrednost (Čok 1991, 196).

3. Italijanščina v sistemu vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

3.1 Italijanščina kot drugi jezik (J2) ali ti. jezik okolja

Čeprav model vzgoje in izobraževanja v Slovenski Istri je sestavni del državnega sistema, predstavlja podlago za uresničevanje enakopravnega položaja italijanske narodne skupnosti. Model, ki se je razvil na narodnostno mešanem območju ustreza torej specifičnim potrebam okolja in upošteva zgodovinsko prisotnost italijanske skupnosti, njenega jezika in kulture.

V Slovenski Istri delujejo vzgojno-izobraževalne ustanove v slovenskem in italijanskem jeziku, v vseh pa se poučuje tudi drugi jezik oziroma jezik okolja. Na osnovnih in srednjih šolah sta oba jezika obvezna učna predmeta. Učenje italijanščine na slovenskih šolah se začne že od 1. razreda pa se nadaljuje vse do mature oziroma do zaključnega izpita. Pred vstopom v osnovno šolo, se nekateri otroci seznanjajo z italijanskim jezikom že v vrtcih. Gre torej za zgodnje učenje drugega jezika (J2) in njegovo ekstenzivno poučevanje.

Italijanščina se poučuje v predmetni obliki. Učenci osnovnih šol imajo 2 uri italijanščine na teden, kar pomeni 70 ur italijanščine za vsako leto. Prilagojeni predmetnik ne jemlje ur drugim vsebinam, so pa učenci Slovenske Istre bolj obremenjeni z dvema urama tedensko (Čok 2009; Novak Lukanovič idr. 2011).

Italijanščina kot J2			
1. razred	70 ur	6. razred	70 ur
2. razred	70 ur	7. razred	70 ur

3. razred	70 ur	8. razred	70 ur
4. razred	70 ur	9. razred	64 ur
5. razred	70 ur	TOT.	624 ur

Tabela 1: Razpored ur italijanščine po razredih OŠ

3.2 Italijanščina kot tuji jezik

Zunaj območja Slovenske Istre italijanščina se obravnava kot tuji jezik, čeprav v obmejnem območju na zahodnem delu države italijanščina ima posebno vrednost, zaradi stike povezane s trgom dela z italijanskim prebivalstvom.

3.3 Učni načrt »Italijanščina kot drugi jezik« za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju Slovenske Istre

Pri pouku italijanščine (J2), učenci razvijajo sporazumevalne zmožnosti v italijanščini in ob tem tudi druge zmožnosti. Sporazumevalna zmožnost temelji na:

- znanja, ki se nanašajo na glasoslovje, oblikoslovje, skladnje, besediloslovje,
- sporazumevalne zmožnosti kot so branje, poslušanje, govorjenje, pisanje za samostojno uporabo drugega jezika,
- (med)kulturno zavedanje in sporazumevanje, ki pomagajo učencu za uspešno sprejemanje, tvorjenje in posredovanje govornih in pisnih besedil v drugem jeziku; uresničevanje jezika v lastnem delovanju in vplivanju na delovanje sogovorcev; izražanje čustev, pričakovanj; učenje in pridobivanje informacij ter spoznavanje kulture in družbenih norm.

Druge zmožnosti vključujejo:

- zmožnosti spoznavanje sveta na podlagi izkušenj in izobraževanja ali raznih virov informacij,
- socialne zmožnosti oziroma veščine,
- zmožnosti utemeljevanja vrednot, osebnih pričakovanj in stališč,

- zmožnosti učenja (kognitivni stili, učni stili in strategije, motivacija, učne sposobnosti).

Učenci z učenjem italijanščine kot drugega jezika na narodno mešanem območju razvijajo sporazumevalno zmožnost v tem jeziku v celoti, kar pomeni, da so pripravljeni in ozaveščeni o sobivanju in medsebojnem spoštovanju med prebivalci večjezičnega območja. Pri pouku italijanščine poleg sporazumevalnega in medkulturnega vidika je vključen tudi splošnoizobraževalni vidik, ki se kaže v povezovanju italijanščine z drugimi predmeti, v dopolnjevanju ciljev in učnih vsebin, v uporabi pridobljenega znanja v različnih življenjskih primerih (Šečerov idr. 2011, 6-7).

Sporazumevalne zmožnosti (poslušanje, govorno sporočanje in sporazumevanje, branje in pisanje) so povzete po Skupnem evropskem jezikovnem okvirju (SEJO) (v angleščini: CEFR – *Common European Framework of Reference for Languages*). Ta okvir podrobno opisuje sporazumevalno jezikovno zmožnost na šeststopenjsko lestvico: A1, A2, B1, B2, C1 in C2. A1 je najnižja raven in C2 najvišja. Posamezna stopnja je razdeljena na štiri področja, in sicer: slušno razumevanje, bralno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje ter pisno sporočanje.

4. Izsledki prejšnjih raziskav

V zadnjem desetletju so bile izvedene različne raziskave, tako na ravni sistema kot na ravni vsebin, organizacije pouka in didaktike na splošno. Raziskovanje je bilo usmerjeno predvsem v iskanje čimbolj uspešnega modela, ki bi zagotavljal uresničevanje izobraževalnih ciljev (doseganje standardov znanja) ter socializacijskih ciljev (oblikovanje stališč in percepcij) učencev o sobivanju različnih jezikovnih/etničnih skupnosti v mešanem okolju.

Pri ugotavljanju učinkovitosti modelov, ki se izvajajo na narodno mešanem območju v Sloveniji velja omeniti raziskovalni projekt *Izobraževanje za dvojezičnost v kontekstu integracijskih procesov* (Čok 2009). Projekt, ki se je opiral na Cumminsov interacijski model dvojezičnega izobraževanja, Gardnerjev socialno izobraževalni model in Bakerjev model stališč do dvojezičnosti, je imel kot glavni cilj ugotoviti raven znanja slovenščine (kot J1 in kot J2), madžarščine in italijanščine (kot J1 in J2) in tujega jezika ter ugotoviti učinkovitost

dvojezičnega osnovnošolskega izobraževanja pri doseganju socializacije učencev v jezikovno in etnično mešanem okolju.

Oddelek za Italijanistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem je posvečalo svoje delo k raziskovanju dvojezičnosti, večjezičnosti in medkulturne sporazumevalne zmožnost (Malčič & Zudič Antonič 2016). Raziskave na področju poučevanja italijanskega jezika, ki so bile izvedene v zadnjih letih, so bile usmerjene v ugotavljanju stanja na šolah, v odkrivanju potreb in izzivov. V sklopu projekta *Comenius 2.1* (Zudič Antonič 2018), rezultati so pokazali, da so pri poučevanju italijanskega jezika kot drugega jezika prisotne težave: neustrezni učbeniki, premalo motivacije za učenje jezika, preveliki razredi, neustrezne učilnice in neustrezne metode poučevanja, premalo uporabe IKT.

Temeljni cilj projekta *EDUKA – Vzgajati k različnosti/Educare alla diversità* je bila promocija medkulturnih vrednot kot temeljev oblikovanja in razvijanja odnosov v večetnični in večjezikovni družbi. Cilj projekta je ustvariti znanje in orodja (didaktično in informativno gradivo, priročnike, publikacije, igre itd.) za vzgajanje k različnosti in medkulturnosti v šolskem in univerzitetnem okolju ter jih posredovati predvsem mladim in učnemu kadru na vseh stopnjah izobraževanja (Projekt EDUKA).

5. Strokovno-razvojna naloga 2021

5.1. Opis naloge in metodologija

V letošnji strokovno-razvojni nalogi smo se usmerili k poučevanju italijanskega jezika na slovenskih šolah. Glavni namen raziskave je bil, da bi pridobili stališča učencev glede italijanskega jezika, ki se poučuje na narodnostno mešanem območju kot drugi jezik (J2) oziroma jezik okolja. Raziskava je torej bistvena za analizo stanja italijanskega jezika v okolju, kjer ima priznan status uradnega jezika in kjer živi italijanska narodna skupost.

Kot študija primera, smo se odločili, da vključimo v raziskavo učence 9. razreda ene slovenske osnovne šole iz Kopra. Za zbiranje podatkov smo uporabili spletni vprašalnik v katerem, poleg vprašanja, ki se nanašajo na znanje italijanskega jezika, nas je tudi zanimalo

ali učenci se zavedajo, da živijo v dvojezičnem okolju in ali so pozorni na elemente italijanske kulture v prostoru. V zadnjem delu vprašalnika pa smo se odločili, da izvedemo kratek test pisnega sporočanja, s katerim smo želeli preveriti jezikovno kompetenco učencev, torej nas je zanimalo ali so ob koncu devetletnega izobraževanja doseženi jezikovni cilji predvideni v učnem načrtu.

Zbrani podatki bodo pomembni del longitudinalne študije v sklopu raziskav o italijanskem jeziku na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre ter za nadaljno načrtovanje naših raziskav v zvezi z ohranjanjem vitalnosti italijanske narodne skupnosti.

V raziskavo so bili vključeni učenci 9. razreda OŠ Koper. Po razgovoru z ravnateljico in pridobljenem soglasju staršev so bili učenci vključeni v študijo s pomočjo spletne ankete. Načrtovani vzorec je bil 92 učencev, delno ali v celoti ga je izpolnilo 73 respondentov (79,3%).

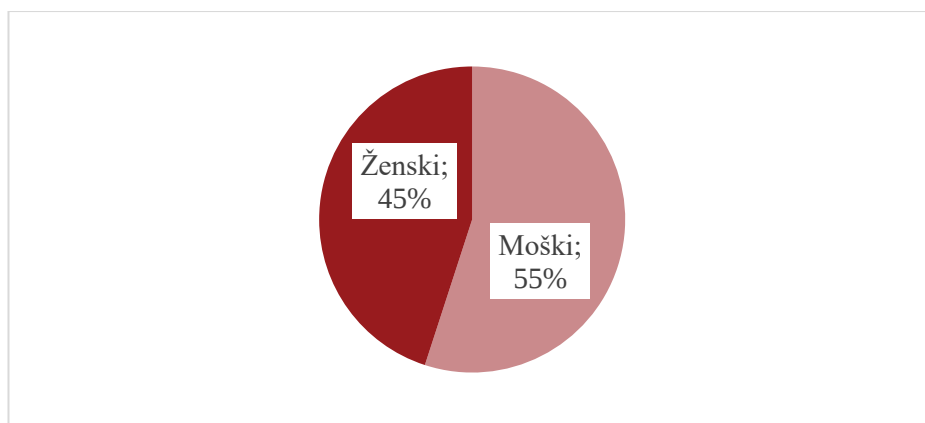
Anketiranje je potekalo od 1. aprila do 12. maja 2021. Vprašalnik je bil sestavljen iz 23 vprašanj zaprtega in odprtega tipa. Zadnje vprašanje je zahtevalo od učencev, da napišejo kratko besedilo (100-150 besed).

5.2. Predstavitev empiričnih rezultatov

Demografske značilnosti anketirancev

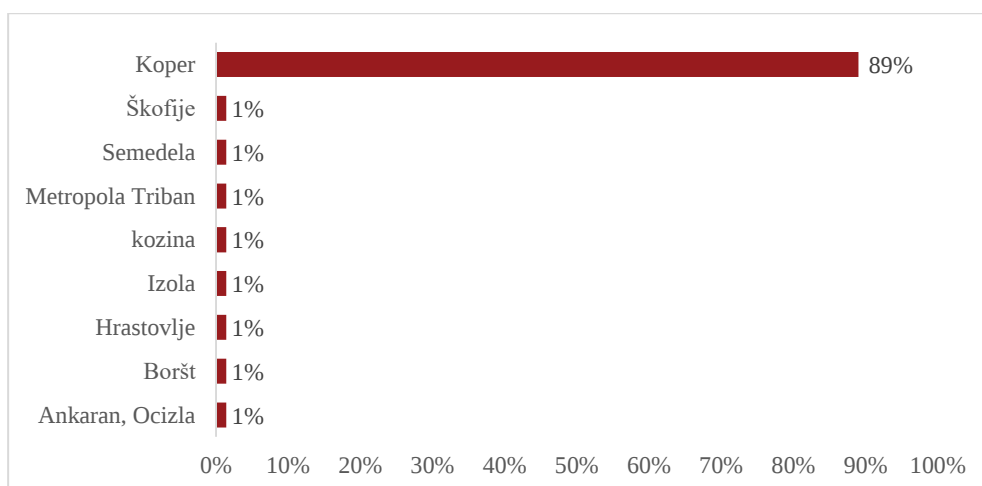
V začetku predstavljamo osnovne demografske značilnosti respondentov, ki kažejo na strukturo učencev in učenk.

Na vprašanje, v katerem smo povprašali o spolu anketirancev, je odgovorilo 73 anketirancev. Od tega je bilo 55 % moških in 45 % žensk.

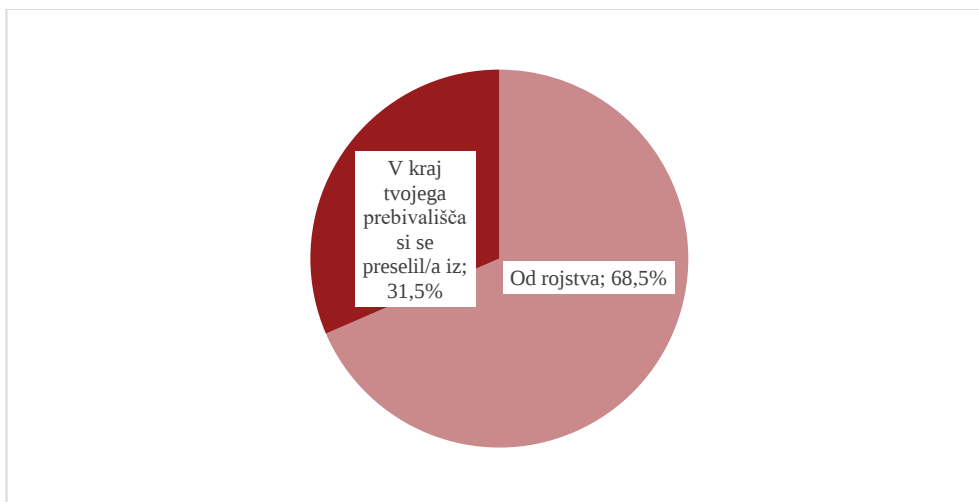
Graf 1: Porazdelitev respondentov glede na spol (n = 73, v %).

Anketirance smo tudi spraševali po kraju, v katerem živijo. Večina (89 %) živi v Kopru, manjšina pa v drugih krajih. Rezultati tudi kažejo, da 68,5 % anketiranih v kraju trenutnega bivališča živi od rojstva, med tem ko 31,5 % anketiranih preselilo iz drugih krajih (Postojna, Koper, Srbija, Makedonija, Rusija, Izola, Ukrajina, Italija ipd.).

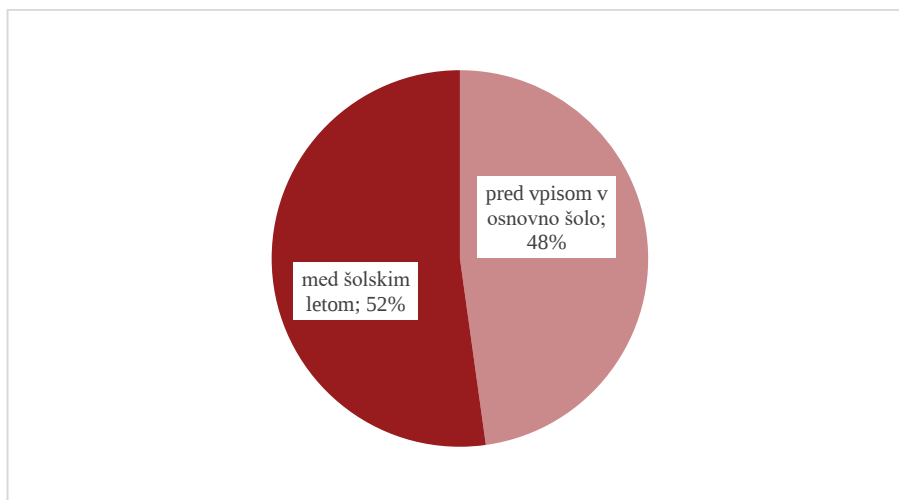
Graf 2: Porazdelitev respondentov glede na kraj bivanja (n = 73, v %).

Vprašanje, ki je sledilo, so dobili samo tisti, ki so pri vprašanju »V kraju trenutnega prebivališča živiš« odgovorili z »V kraj tvojega prebivališča si se preselil/a iz (navedi kraj oz. državo prejšnjega prebivališča):«. Torej gre za slabi dve petini vseh anketiranih (31,5 %).

Graf 3: Porazdelitev respondentov glede na kraj bivanja (n = 73, v %).

Iz grafa razberemo, da se je nekaj več kot polovica (52 %) anketiranih, v kraj trenutnega prebivališča preselila med šolskim letom, malo manj kot polovica (48 %) anketiranih pa pred vpisom v šolo.

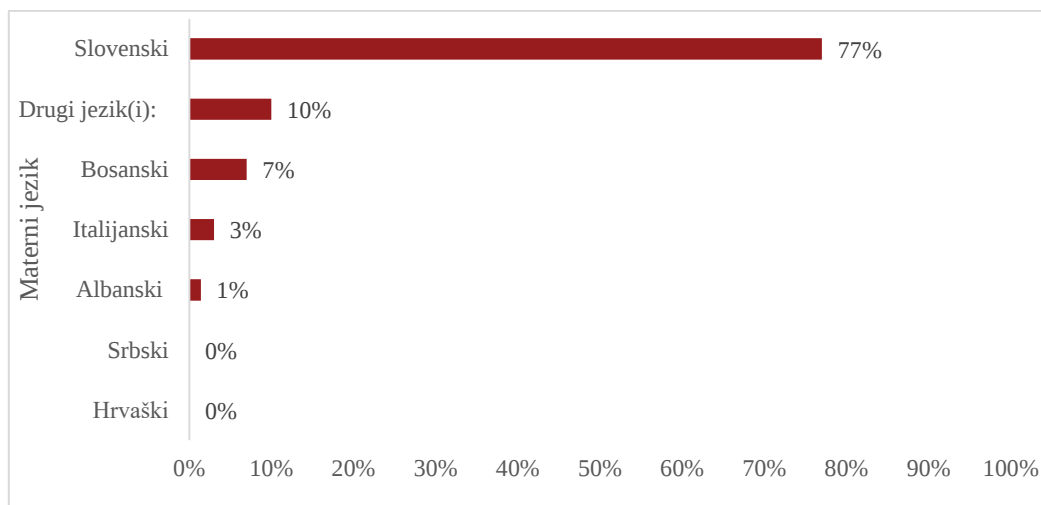

Graf 4: Porazdelitev respondentov glede na kraj bivanja - preselitev (n = 23, v %).

Učence smo vprašali tudi po njihovem maternem jeziku, torej o jeziku, ki so ga govorili v zgodnjem otroštvu. Anketiranec je na vprašanje lahko odgovoril z več možnimi odgovori.

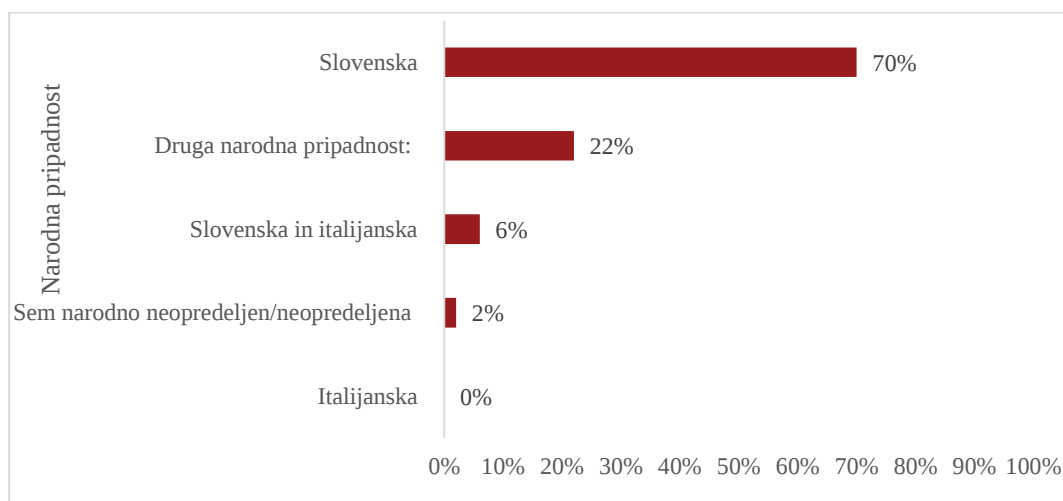
Na podlagi *grafa 5* razberemo, da je materni jezik večine oziroma dobrih treh četrtnin anketiranih (77 %), slovenščina. Na drugi strani pa je le petina (21 %) takih, ki so v otroštvu

govorili druge jezike, in sicer: makedonski, turški, ruski, bosanski, italijanski ali albanski jezik.

Graf 5: Porazdelitev odgovorov glede na materni jezik ($n = 73$, v %).

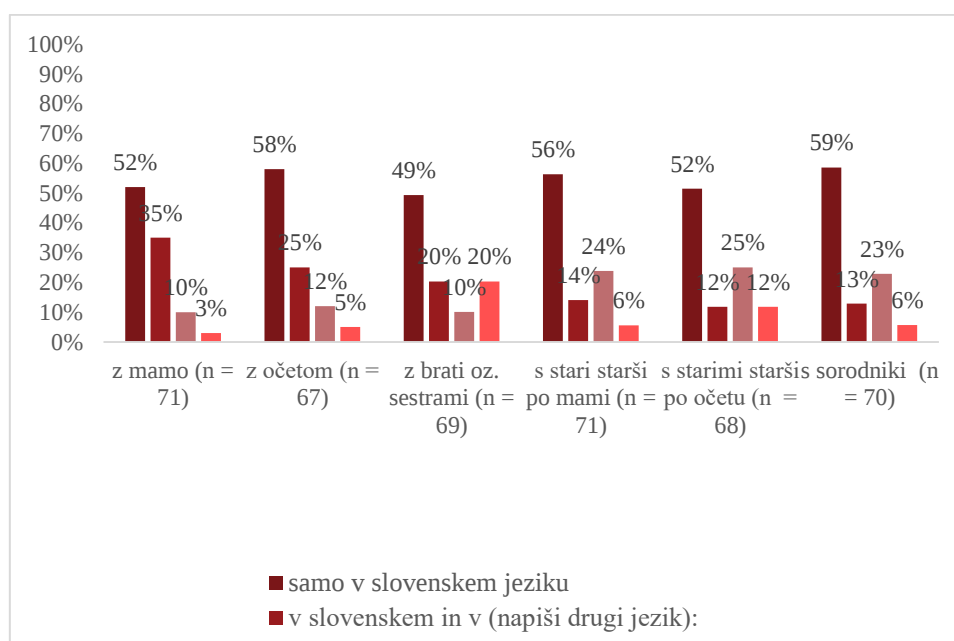
Glede na narodno pripadnost najštevilnejšo skupino sestavljajo anketiranci slovenske narodnosti (70 %). Sledijo jim anketiranci druge pripadnosti (22 %) med katere spadajo Hrvati, Makedonci, Bosanci, Srbi, Rusi, Makedonci in Ukrajinci ter anketiranci slovenske in italijanske narodnosti (6 %). Le dva odstotka anketiranih je narodno neopredeljenih.

Graf 6: Porazdelitev odgovorov glede na narodnost ($n = 67$, v %)¹.

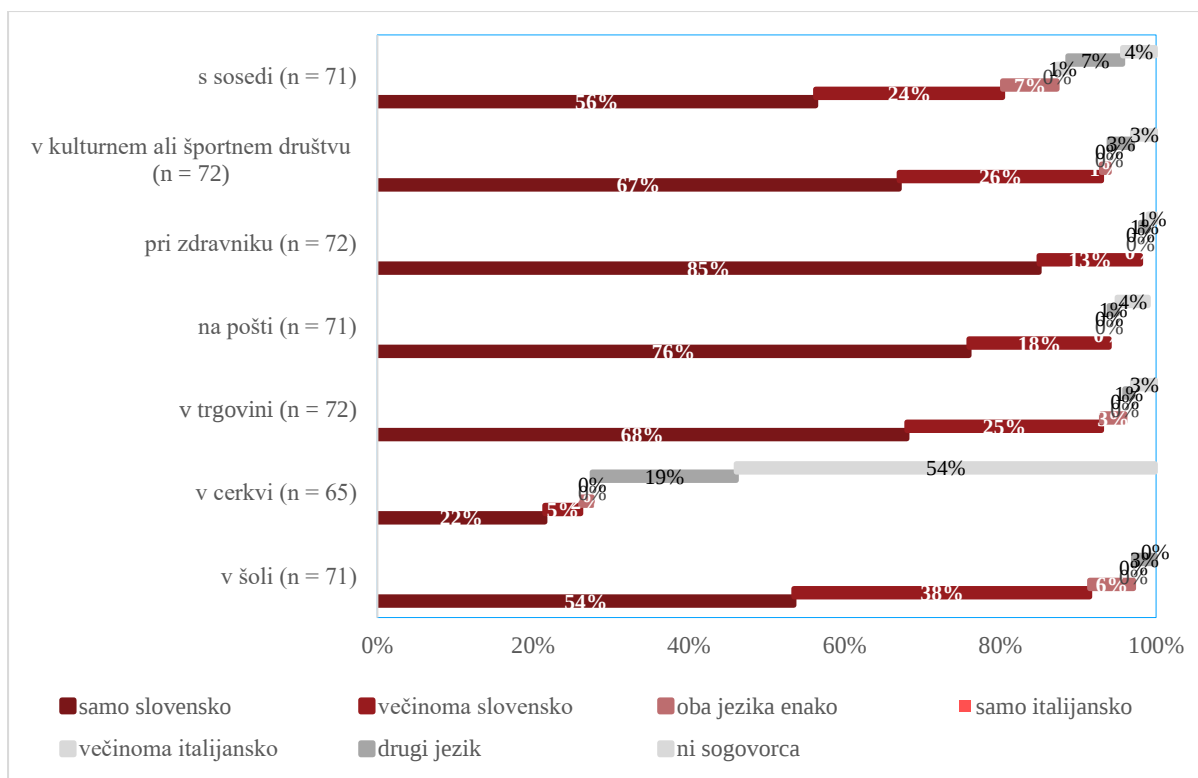
¹ Štiri anketiranci na vprašanje niso želeli odgovoriti, dva anketiranca pa sta vprašanje preskočila, zato je skupno število odgovorov pri tem vprašanju 67.

Anketirance smo povprašali, katere jezike govorijo doma z mamo, očetom, brati oz. sestrami, s stranimi starši po mami in po očetu ter s sorodniki. Večina anketiranih doma govori samo v slovenskem jeziku. Njim sledijo anketiranci, ki doma z mamo in očetom govorijo v slovenskem in v drugem jeziku (angleškem, italijanskem, makedonskem, bosanskem, hrvaškem, srbskem ali ruskem) ter tisti, ki doma z brati oziroma sestrami, s starimi starši po mami ali po očetu ter s sorodniki govorijo samo v drugem jeziku (angleškem, makedonskem, bosanskem, srbskem ali italijanskem).

Graf 7: Porazdelitev odgovorov glede na jezika uporabljen doma (v %).

Izvedeti smo želeli tudi, kateri jezik učenci govorijo zunaj doma, na narodno mešanem območju. Nekaj pa je tudi takih, ki govorijo večinoma slovensko. Na drugi strani je le malo takih, ki zunaj doma govori oba jezika enako ali pa samo italijansko.

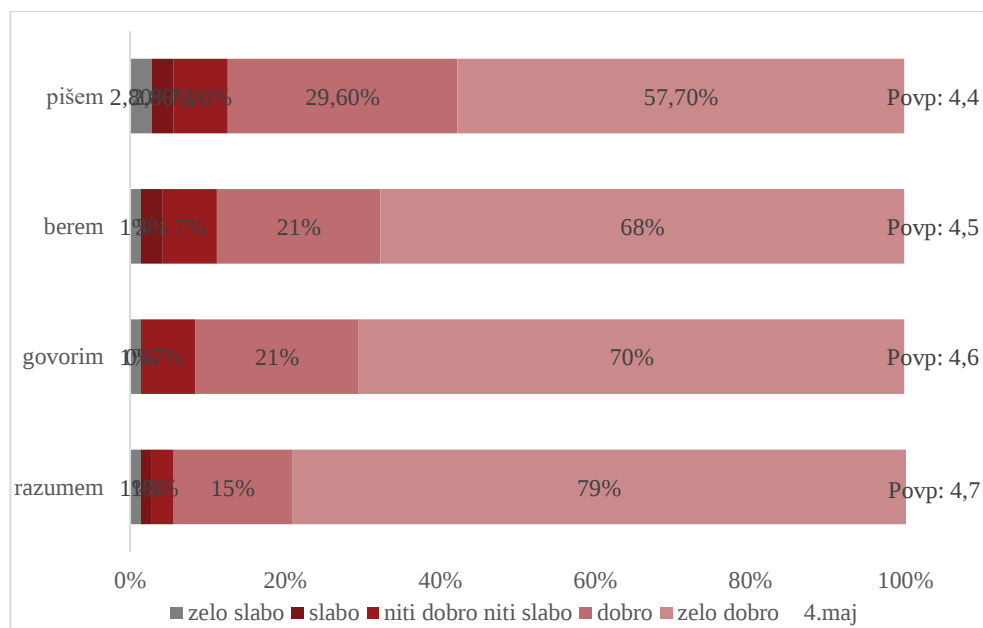

Graf 8: Porazdelitev odgovorov glede na uporabo jezika zunja doma (v %).

Znanje jezikov

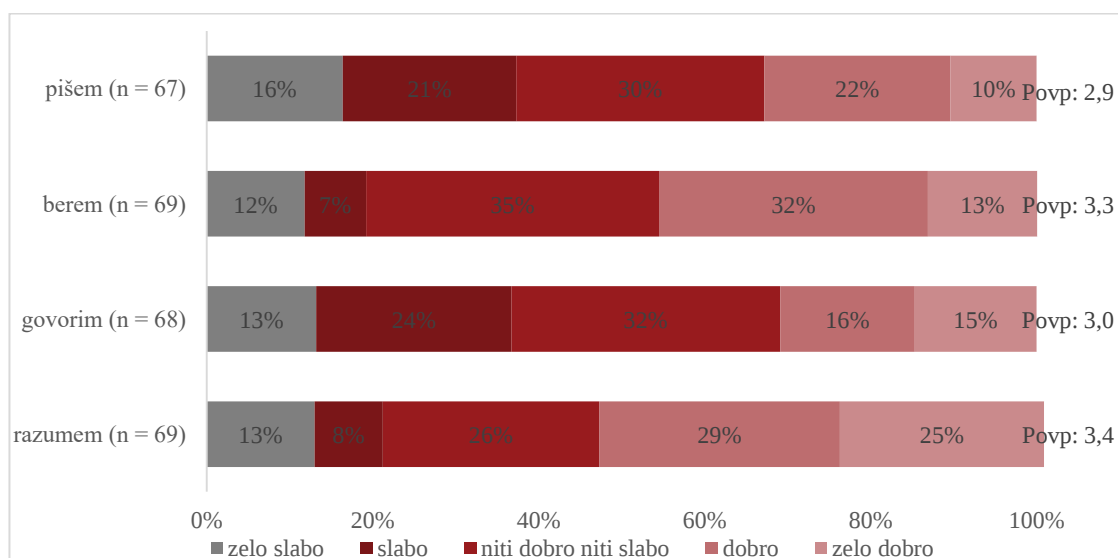
Anketirancem smo zastavili tri vprašanja, s katerimi smo želeli spoznati njihovo znanje slovenskega in italijanskega jezika ter znanje jezikov nasploh. Vprašali smo jih, da na lestvici od »zelo slabo« do »zelo dobro« ocenijo svoje znanje slovenskega in italijanskega jezika.

Ugotavljamo, da večina anketiranih svoje znanje **slovenskega jezika** ocenjuje kot dobro oziroma zelo dobro, kar potrjuje tudi povprečna ocena, ki je pri vseh postavkah nad vrednostjo 4. Z drugimi besedami, anketiranci v povprečju svoje znanje slovenskega jezika ocenjujejo kot zelo dobro oziroma ga zelo dobro razumejo, govorijo, berejo in pišejo. Nadalje, z najvišjo povprečno oceno so se opredelili do postavke »razumem« (4,7) z najnižjo oceno pa do postavke »pišem« (4,4).

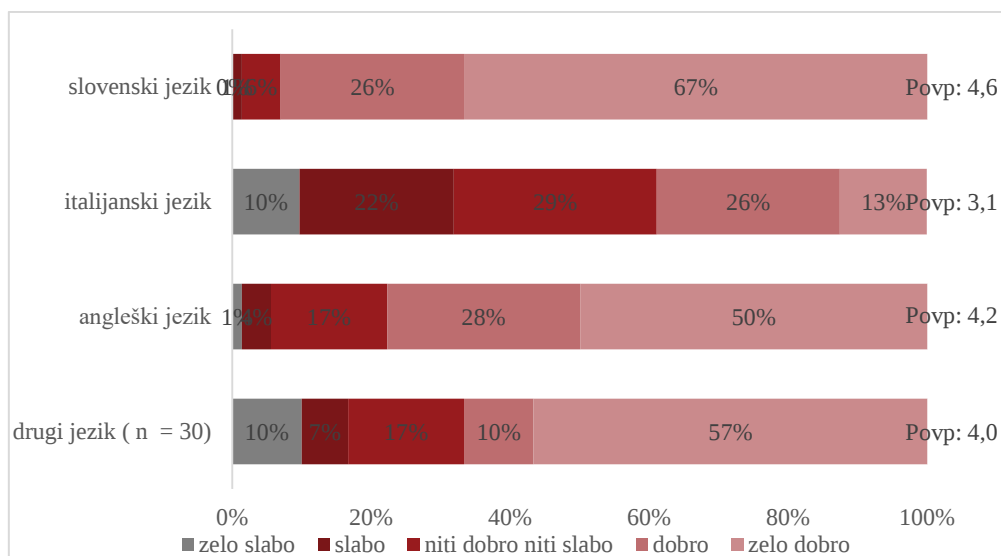
Graf 9: znanje slovenskega jezika (n = 72, v %, povprečje).

Nasprotno pa je pri oceni znanja **italijanskega jezika**, in sicer večina anketiranih svoje znanje italijanskega jezika ocenjuje kot niti dobro niti slabo. Temu pritrujejo tudi povprečne ocene posameznih postavk, kjer povprečje ne presega vrednosti 3,5. Da znanje italijanskega jezika ni dobro potrjuje tudi dejstvo, da ima najvišjo povprečno oceno postavka »razumem« (3,4), najnižjo povprečno oceno pa postavka »pišem« (2,9).

Graf 10: znanje italijanskega jezika (v %, povprečje).

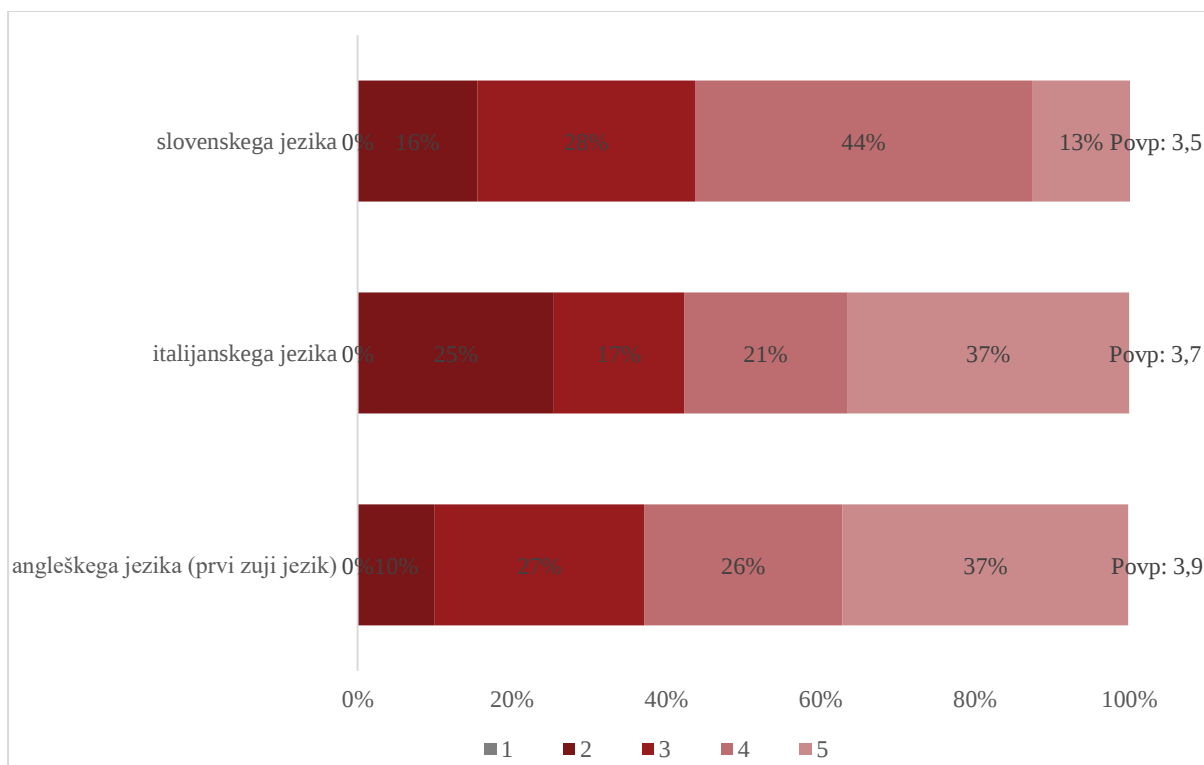
Nadalje razberemo tudi, da polovica anketiranih svoje znanje angleškega jezika ocenjuje zelo dobro prav tako pa tudi znanje drugih jezikov (n = 30) večina anketiranih ocenjuje kot zelo dobro.

Graf 11: znanje jezikov (n = 72, v %, povprečje).

V tem delu smo anketirance povprašali o oceni, ki so jo imeli lansko šolsko leto pri pouku slovenskega, italijanskega ter angleškega jezika (prvi tuji jezik).

Presenetljivo dosežene končne ocene učencev pri pouku **slovenskega jezika** ne odražajo njihovega mnenja o njihovem znanju slovenskega jezika. Z drugimi besedami, večina anketirancev je svoje znanje slovenskega jezika ocenila kot zelo dobro, povprečna končna ocena pri pouku slovenskega jezika pa je bila 3,5 (standardni odklon znaša 1, kar pomeni, da se ocene od povprečne ocene 3,5 standardno odklanjajo za eno oceno). Nasprotno pa so dosežene končne ocene pri pouku italijanskega jezika nekoliko višje, kot pa to ocenjujejo anketiranci sami. Glede končnih ocen pri pouku **italijanskega jezika** pa ugotavljamo, da so nekoliko višje, kot pa to ocenjujejo anketiranci sami.

Graf 12: Dosežena končna ocena pri pouku ($n = 72$ (slovenski in italijanski jezik), $n = 71$ (angleški jezik), v %, povprečje).

Dodatne analize kažejo, da so tisti, ki so lansko leto pri pouku slovenskega jezika imeli oceno 2, v primerjavi s tistimi, ki so imeli višjo končno oceno (t.j. 3 ali 4), tudi višje ocenili svoje znanje slovenskega jezika. Razlika deležev tistih, ki so imeli končno oceno 2, in tistih, ki so imeli končno oceno 4, znaša 3 % (36 % proti 33 %). Torej je med tistimi, ki so imeli končno oceno 2, v primerjavi s tistimi, ki so imeli končno oceno 4, za 3 % več takih, ki svoje znanje slovenskega jezika ocenjujejo kot dobro. Ta razlika pa se še poveča, če tiste, ki so imeli končno oceno 2, primerjamo s tistimi, ki so imeli končno oceno 3, in sicer je v tem primeru za 11 % več takih, ki svoje znanje slovenskega jezika ocenjujejo dobro, čeprav njihova končna ocena (2) pri pouku slovenskega jezika tega ne odraža.

Končna ocena / Ocena znanja jezika	Zelo Slabo	Slabo	Niti dobro niti slabo	Dobro	Zelo dobro	skupaj
1	0	0	0	0	0	0
	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
2	0	1	0	4	6	11
	0 %	9 %	0 %	36 %	55 %	100 %

3	0	0	3	5	12	20
	0 %	0 %	15 %	25 %	60 %	100 %
4	0	0	1	10	19	30
	0 %	0 %	3 %	33 %	63 %	100 %
5	0	0	0	0	9	9
	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	100 %

Tabela 1: Kontingenčna tabela dveh spremenljivk: Ocena znanja slovenskega jezika glede na končno oceno pri slovenskem jeziku (n = 70).

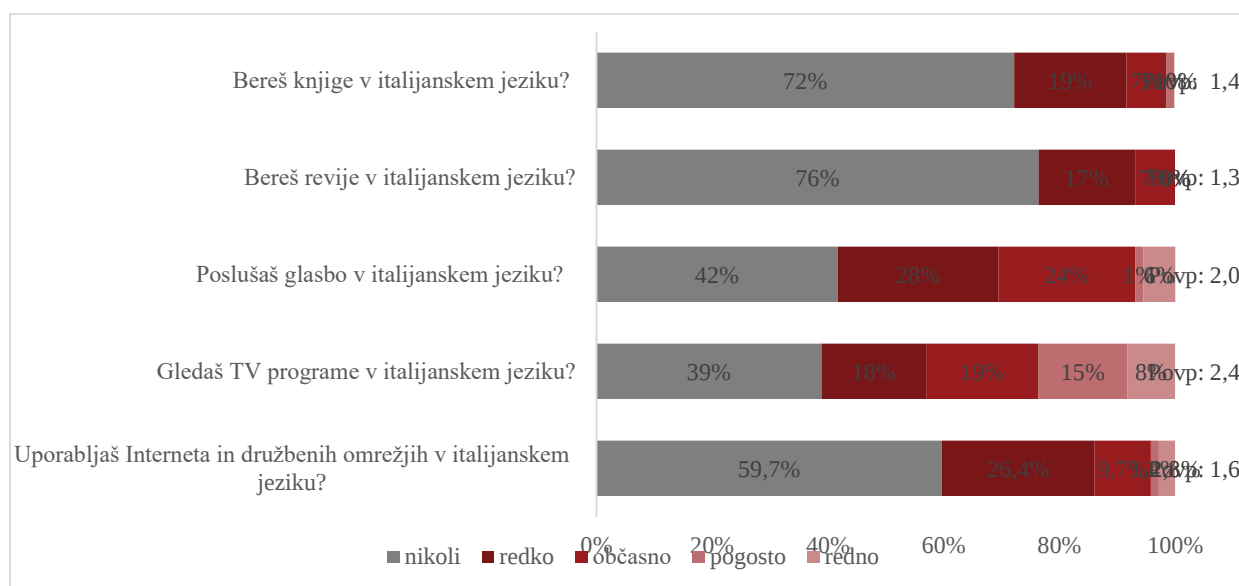
Dodatne analize pokažejo, da je večina tistih, ki so lansko leto pri pouku italijanskega jezika imeli končno oceno 5 ali 4, svoje znanje italijanskega jezika ocenila kot dobro oziroma niti dobro niti slabo, kar je presenetljivo. Z drugimi besedami, končna ocena pri pouku italijanskega jezika, ne odraža dejanskega znanja italijanskega jezika anketirancev.

Končna ocena Ocena znanja jezika	Zelo Slabo	Slabo	Niti dobro niti slabo	Dobro	Zelo dobro	skupaj
1	0	0	0	0	0	0
	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
2	7	7	4	0	0	18
	39 %	39 %	22 %	0 %	0 %	100 %
3	0	6	6	0	0	12
	0 %	50 %	50 %	0 %	0 %	100 %
4	0	1	7	6	1	15
	0 %	7 %	47 %	40 %	7 %	100 %
5	0	2	4	13	7	26
	0 %	8 %	15 %	50 %	27 %	100 %

Tabela 2: Kontingenčna tabela dveh spremenljivk: Ocena znanja italijanskega jezika glede na končno oceno pri italijanskem jeziku (n = 71).

Pomanjkanje znanja italijanskega jezika potrjuje tudi dejstvo, da večina anketiranih nikoli ne bere knjig ali revij v italijanskem jeziku prav tako pa tudi ne posluša glasbe, gleda TV ali pa uporablja internet in družbenih omrežij v italijanskem jeziku. Med tistimi, ki izvajajo aktivnosti v italijanskem jeziku pa je največ takih, ki gledajo TV programe ali poslušajo

glasbo. Vendar pa znaša povprečna ocena za obe aktivnosti 2 oziroma 2,4, kar pomeni, da v povprečju anketiranci obe aktivnosti izvajajo redko.

Graf 13: Pogostost (v %, povprečje).

Mnenja o pomenu znanja italijanskega jezika

Zanimalo nas je tudi mnenja anketirancev o pomenu znanja italijanskega jezika, zato smo jih povprašali o njihovem strinjanju oziroma nestrinjanju s posameznimi trditvami, ki so jih ocenjevali na petstopenjski lestvici (od 1 do 5), pri čemer ocena 1 pomeni »sploh se ne strinjam« ocena 5 pa »povsem se strinjam«.

Z najvišjo povprečno oceno so se anketiranci opredelili do trditve »Znanje italijanskega jezika mi odpira več možnosti za zaposlitev« (3,3), kar pomeni, da se s trditvijo niti strinjajo niti ne strinjajo. Z najnižjo povprečno oceno pa so se anketiranci opredelili do trditve »Italijanski jezik uporabljam na različnih področjih, tudi izven šole« (2,3), kar pomeni, da se s trditvijo ne strinjajo. Na splošno pa lahko opazimo, da se z večino trditev o pomenu znanja italijanskega jezika niti strinjajo niti se ne strinjajo.

Podvprašanja	Odgovori						Povprečje	Std. Odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam	Skupaj		

Znanje italijanskega jezika mi odpira več možnosti za zaposlitev.	5 7%	10 14%	22 31%	27 39%	6 9%	70 100%	3,3	1,05
Za učence slovenskih šol na narodnostno mešanem območju ni potrebno, da se naučijo italijanskega jezika.	7 10%	18 25%	23 32%	15 21%	8 11%	71 100%	3,0	1,15
Znanje italijanskega jezika mi omogoča prijateljevanje.	11 15%	26 37%	16 23%	13 18%	5 7%	71 100%	2,6	1,16
Znanje italijanskega jezika, ki ga dobim v šoli mi bo omogočilo izbiro srednje šole.	14 20%	26 37%	18 26%	8 11%	4 6%	70 100%	2,5	1,11
Znanje italijanskega jezika mi omogoča razumevanje in spremljanje kulture mojega okolja.	15 21%	13 18%	22 31%	17 24%	5 7%	72 100%	2,8	1,22
Italijanski jezik uporabljam na različnih področjih, tudi izven šole.	25 35%	19 27%	12 17%	11 15%	4 6%	71 100%	2,3	1,26
Znanje italijanskega jezika mi omogoča, da bom v svojem okolju lahko uspešen.	13 18%	14 20%	18 25%	21 30%	5 7%	71 100%	2,9	1,23

Tabela 3: Spodaj so navedene trditve o pomenu znanja italijanskega jezika. Ocení, prosim, v kolikšni meri se strinjaš oziroma ne strinjaš s posamezno trditvijo.

Mnenje o pomenu znanja jezikov in o pomenu šole

Analiza trditev o pomenu jezikov in o pomenu šole, ki so jih učenci ocenjevali na petstopenjski lestvici (od 1 do 5), pri čemer ocena 1 pomeni »sploh se ne strinjam« ocena 5 pa »povsem se strinjam« je pokazala, da se anketiranci z najvišjo povprečno oceno opredelili do trditve, da »Učitelji dobro obvladajo slovenski jezik« (4,1), z nekoliko nižjo oceno pa do trditve, da »Učitelji dobro obvladajo italijanski jezik« (3,9) ter trditve »Učenje tujega jezika (npr. angleškega) je bolj pomembno kot učenje italijanskega jezika« (3,8). Na drugi strani pa so se anketiranci z najnižjo oceno opredelili do trditve »V šoli bi morali imeti več ur slovenskega jezika« (2). Absolutne vrednosti povprečij so pri večini trditev med 2 in 3, kar pomeni, da se anketiranci z večino trditev niti ne strinjajo niti strinjajo.

Podvprašanja	Odgovori						Povprečje	Std. Odklon
	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	niti se strinjam niti se ne strinjam	Se strinjam	Povsem se strinjam	Skupaj		
Otroci se v šoli radi učijo slovenski jezik.	5 7 %	20 28 %	27 38 %	15 21 %	4 6 %	71 100 %	2,9	1
V šoli bi morali imeti več ur slovenskega jezika.	23 32 %	32 44 %	12 17 %	3 4 %	2 3 %	72 100 %	2,0	0,96
Učitelji dobro obvladajo	4	2	6	27	32	71	4,1	1,07

slovenski jezik.	6 %	3 %	8 %	38 %	45 %	100 %		
V šoli bi se morali več učiti o slovenski zgodovini in kulturi.	18 25 %	21 30 %	17 24 %	10 14 %	5 7 %	71 100 %	2,5	1,22
Otroci se v šoli radi učijo italijanski jezik.	18 25 %	28 39 %	21 29 %	4 6 %	1 1 %	72 100 %	2,2	0,93
V šoli bi morali imeti več ur italijanskega jezika.	22 31 %	29 41 %	12 17 %	6 8 %	2 3 %	71 100 %	2,1	1,04
Učitelji dobro obvladajo italijanski jezik.	3 4 %	3 4 %	15 21 %	24 34 %	26 37 %	71 100 %	3,9	1,07
V šoli bi se morali več učiti o zgodovini in kulturi italijanske narodne skupnosti.	19 26 %	20 28 %	21 29 %	9 13 %	3 4 %	72 100 %	2,4	1,13
Šola mi daje dovolj znanja za nadaljevanje šolanja kjerkoli v Sloveniji.	6 8 %	8 11 %	16 22 %	31 43 %	11 15 %	72 100 %	3,5	1,14
Učenje tujega jezika (npr. angleškega) je bolj pomembno kot učenje slovenskega jezika.	6 8 %	9 13 %	33 46 %	13 18 %	11 15 %	72 100 %	3,2	1,11
Učenje tujega jezika (npr. angleškega) je bolj pomembno kot učenje italijanskega jezika.	4 6 %	5 7 %	16 23 %	20 28 %	26 37 %	71 100 %	3,8	1,17
Učenje več jezikov v šoli mi povzroča težave.	14 19 %	22 31 %	24 33 %	6 8 %	6 8 %	72 100 %	2,6	1,15
V šoli bi se morali več učiti tudi o drugih kulturah.	17 24 %	11 15 %	20 28 %	11 15 %	13 18 %	72 100 %	2,9	1,41

Tabela 4: Spodaj so navedene trditve o pomenu jezikov in o trditve o pomenu šole, ki jo obiskuješ.

Oceni, prosim, v kolikšni meri se strinjaš oziroma nestrinjaš s posamezno trditvijo.

Elementi prisotnosti italijanske narodne skupnosti

Na odprto vprašanje »Naštev 3 kazalnike narodnostnega mešanega območja Slovenske Istre, ki nakazujejo na prisotnost italijanske narodne skupnosti« je odgovorila samo polovica anketiranih. Med odgovori se najpogosteje pojavljajo:

- »dvojezične table«
- »dvojezične šole« oziroma »italijanske šole«
- »vrteci«
- »znaki v trgovinah«

Zanimivi so tudi odgovori: »ljudje se pogovarjajo v italijanščini«, »v šoli se učimo italijanščino« ali »italijanščina kot predmet v šoli«, kar nakazuje, da poleg vidne dvojezičnosti kot table, se učenci zavedajo o prisotnosti italijanske narodne skupnosti in italijanskega jezika.

Pisanje besedila

V zadnjem delu vprašalnika smo postavili odprto vprašanje oziroma smo vprašali učence, da napišejo kratko besedilo. Navodila so bila naslednja:

Tvoja šola sodeluje na izmenjavi s šolo iz Italije. Napiši kratko besedilo (100-150 besed) v italijanščini v katerem opišeš mesto tvoje šole – Koper. Kaj je značilno za mesto? Katere so znamenitosti, ki si jih je vredno ogledati?

Na tem vprašanju je odgovorilo samo 31% anketirancev, veliko pa jih je napisalo le besedo »ciao«. Nihče pa ni napisal več kot 50 besed in prav zaradi tega, težko analiziramo vprašanje. Kateri je razlog za tako slab odziv lahko samo ugibamo. Naša raziskava je bila dodatna aktivnost pri šolski uri, in lahko ugibamo, da se zaradi tega najverjetneje učencem ni dalo odgovoriti na tako vprašanje, ki je zahtevalo malo več truda v primerjavi z zaprtimi odgovori. Le dva učenca sta napisala malo več od drugih in sicer:

- *»Koper e molto specale perche e vicino al mare, e una cita vecchia e molto interessante. Molto bella e la piazza Titov trg perche e vicino alla chiesa e alla questa piazza ce molto da vedere e sentire. Koper a anche molto turismo. Sono felice perche vivo«.*
- *»Koper e una cita di storia. Ha un pasato molto interessante, ha molti nomi e molte forme. Ha dei edifici molto importanti, come: la chiesa, Loggia, la scuola di musica, il castelo, il muro, la grande porta e molto di piu. E un cita vicina al mare. Percio«.*

Pripovedovanje se ujema z nalogo, ampak v obeh primerih besedilo ni ustrezno. Besedilo ima veliko pravopisnih napak, zaradi kratkosti je tudi težko ocenjevati njegovo vsebino. Italijansko ime mesta Capodistria ni nikoli zapisano, temveč samo slovensko ime Koper.

Primeri:

- a) *Koper e molto specale perche e vicino al mare, e una cita vecchia e molto interessante.*

Koper è molto speciale perché è vicino al mare, è una città vecchia e molto interessante.

b) *Koper a anche molto turismo.*

Koper *ha anche molto turismo.*

c) *Koper e una cita di storia.*

Koper *è una città di storia.*

6. Diskusija in zaključek

V letošnji strokovno-razvojni nalogi smo vključili učence 9. razreda OŠ Koper z namenom, da bi proučili stališča glede italijanskega jezika, ki se poučuje v slovenskih šolah na narodno mešanem okolju slovenske Istre kot drugi jezik (J2). Italijanski jezik ima na narodno mešanem območju slovenske Istre enakopravni status kot slovenski jeziki in italijanščina kot predmet je obvezni od 1. razreda dalje.

Iz študije ugotavljamo, da učenci ne uporabljajo italijanskega jezika zunaj doma (na primer v trgovini, pri zdravniku, v športnem društvu itd.), temveč se sporazumevajo samo v slovenskem jeziku. Da učenci ne uporabljajo italijanskega jezika razen pri pouku italijanščine na šoli, potrjuje tudi dejstvo, da večina anketiranih nikoli ne bere knjig ali revij v italijanskem jeziku. Prav tako večina učencev ne posluša glasbe, ne gleda TV-ja in prav tako ne uporablja Interneta in niti družbenih omrežij v italijanskem jeziku.

Glede znanje jezikov, so učenci ocenjevali zelo dobro svoje znanje slovenskega jezika, medtem, ko znanje italijanskega jezika je bilo ocenjeno kot povprečno, torej niti dobro, niti slabo. Ugotavljamo pa, da dosežene končne ocene učencev pri pouku slovenščine in italijanščine ne odražajo njihovega mnenja in njihovo dejansko znanje. Naše dodatne analize kažejo, da pri pouku slovenščine so učenci imeli nižje ocene, pri pouku italijanščine pa višje.

Ko smo učence vprašali, da se opredelijo do nekaterih trditev o pomenu znanja italijanskega jezika, opazamo, da na splošno nobena trditev ne izstopa posebj. Trditev, ki je dobila največjo povprečno oceno je trditev »Znanje italijanskega jezika mi odpira več možnosti za zaposlitev« (3,3).

Analiza trditev o pomenu znanja jezikov in o pomenu šole pa je pokazala, da so se učenci strinjali z najvišjo povprečno oceno do trditve »Učitelji dobro obvladajo slovenski jezik« (4,1), »Učitelji dobro obvladajo italijanski jezik« (3,9) ter »Učenje tujega jezika (npr. angleškega) je bolj pomembno kot učenje italijanskega jezika« (3,8). Visoka stopnja strinjava

s to trditvijo bi nas morala opozoriti o stanju oziroma o položaju italijanskega jezika ne samo v šolah, ampak v širšem okolju. Če dodatno analiziramo še trditev »Otroci se v šoli radi učijo italijanski jezik« (2,2) opazamo, da se učenci s to trditvijo niso strinjali, bi pa nas to moralo dodatno usmeriti v iskanju razlogov do nizke motivacije pri učenju italijanščine.

Poučevanje manjšinskih jezikov kot je italijanščina na narodno mešanem območju slovenske Istre je v luči pozornosti že leta. Kar opazamo, in v določeni meri se v naši raziskavi odraža, je to, da se italijanščina vedno manj zaznava kot jezik okolja.

Analiza učnih načrtov, učnih vsebin in same metodologije za poučevanje jezika zahtevajo sistematično spremljanje, da bi lahko ob koncu osnovnošolskega izobraževanja učenci dosegli predpisane jezikovne cilje in učinkovite rezultate. Novi pristopi za učenje jezikov, uporaba IKT in poudarek na medkulturno vzgojo, ki je pomembna za sobivanje in razumevanje drugih kultur in narodov, kot na narodno mešanem območju slovenske Istre, bi verjetno spodbudilo zanimanje za učenje italijanščine in pripomoglo, da bi učenci dejansko obvladali manjšinski jezik. Uspešna dvojezičnost ni pa samo rezultat dobre izobraževalne strategije, ampak so v tem vključeni tudi drugi akterji. Na eni strani ima pomembno vlogo družina, saj odnos staršev do jezika vpliva tudi na odnos, ki ga bodo v prihodnje imeli tudi otroci kot odrasli.

Na drugi strani pa ne smemo pozabiti na vpliv družbenega okolja. V globaliziranem svetu prevladuje angleščina kot jezik sporazumevanja in prav zaradi tega učenci zanemarjajo učenje drugih jezikov, med katerimi spada tudi italijanščina.

Raziskave, ki jih izvajamo, so torej ključnega pomena prav v povezavi s stanjem oziroma položajem italijanskega jezika v okolju kjer živi italijanska narodna skupnost in so pomembne za nadaljnjo spremljanje v zvezi z ohranjanjem vitalnosti italijanske narodne skupnosti.

7. Seznam literature

Čok, Lucija. 1991. Italijanski jezik - sredstvo vzgajanja in vsebina sobivanja ljudi v slovenski Istri. Strokovni, pedagoški in družbeni vidiki pouka italijanskega jezika v slovenskih šolah Obale. *Annales* 1, 193-202.

Čok, Lucija. 2009, ur. *Izobraževanje za dvojezičnost v kontekstu evropskih integracijskih procesov. Učinkovitost dvojezičnih modelov izobraževanja v etnično mešanih okoljih Slovenije*. Koper: Založba Annales.

Malčič, M. & Zudič Antonič N., 2016. Poučevanje in učenje italijanščine na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre. *Studia Universitatis Hereditati* 4, 17-32.

Novak Lukanovič, S., Zudič Antonič, N. & Istvan Varga, Š., 2011. Vzgoja in izobraževanje na narodno mešanih območjih v Sloveniji. V J. Krek & M. Metljak (ur.) *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 347–367.

Projekt EDUKA – Vzgajati k različnosti. Utemeljitev projekta, <http://www.edukaitaslo.eu/pagina.php?p=projekt&lang=slo> (dostop: 19. 10. 2021).

Šečerov, N. in drugi 2011. *Učni načrt. Osnovne šole s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre. Italijanščina kot drugi jezik*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/Narodno-mesano-obmocje-Slovenske-Istre/S-slovenskim-ucnim-jezikom/Italijanscina-kot-drugi-jezik.pdf>. (dostop: 20. 10. 2021).

Zudič Antonič, N., 2018. Teaching in plurilinguistic environments with a minority language: analysis of a pre-service training project. *Razprave in gradivo, Revija na narodnostna vprašanja* 80, 89–103.